

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж Національного університету
імені адмірала Макарова»

Циклова комісія економіко-гуманітарного
та загальноосвітнього напрямку підготовки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з навчальної дисципліни «Теорія держави і права України»
для здобувачів фахової передвищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності
081 «Право» (проведення лекційних, практичних занять
та самостійної роботи для змішаної форми навчання)»

Автор-укладач:

Луцюк К.В.

Миколаїв 2025

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова»
(Протокол від 21.05.2025 р № 5.)

Рецензенти:

Рукінова С. С. – викладач вищої категорії відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова»

Кузьменко Ю. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів фахової передвищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» (проведення лекційних, практичних занять та самостійної роботи для змішаної форми навчання)». Автор-укладач: К. В. Луцюк. Миколаїв: Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова», 2025. 63 с.

Методичні рекомендації та поради укладені відповідно до Освітньо-професійних програм «Право» підготовки здобувачів фахового молодшого спеціаліста галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ»	4
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	18
2.1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ	20
2.2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО УСНОГО ОПИТУВАННЯ	21
2.3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ РЕФЕРАТІВ	22
2.4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ	24
2.5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ (ПРЕЗЕНТАЦІЙ, ПРОЕКТІВ, БУКЛЕТІВ)	26
2.6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СКЛАДАННЯ ГЛОСАРІЮ	26
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОСВОЄННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ	28
3.1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОСВОЄННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ З ДИСЦИПЛІНИ	29
4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	39
4.1. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ	39
5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ	51
6. ПЕРЕЛІК СКЛАДНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ	54
7. РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ	56

1. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Теорія держави і права»

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Проблеми теорії держави та права» є підготовка професіоналів, які мають високу правосвідомість та правову культуру, які у подальшому володітимуть необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з юриспруденції; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних правових відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

Завданнями вивчення дисципліни «Проблеми теорії держави та права» є пізнання та засвоєння здобувачами вищої освіти основних понять про державу та право, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення; вироблення компетенцій щодо аналізу та застосування отриманих знань; розвиток у здобувачів вищої освіти навиків самостійної творчої роботи при закріпленні теоретичних знань у ході вивчення дисципліни.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Проблеми теорії держави та права» вивчається на першому курсі, пов'язана з історією держави і права України, історією держави і права зарубіжних країн, юридичною деонтологією, історією політичних та правових учень, філософією права, галузевими юридичними дисциплінами. Вивчення теорії держави і права – важливий напрямок юридичної освіти. Цей предмет розвиває загальну політичну культуру юриста і дає глибокі знання прикладного характеру, які знадобляться кожному громадянину України як у професійній діяльності, так і поза нею.

В межах теорії держави і права вивчаються основні державно-правові поняття і категорії юриспруденції, якими користуються при викладанні галузевих дисциплін. Цим визначається провідна методологічна роль теорії держави і права по відношенню до історико-правових, галузевих та інших юридичних дисциплін.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

1) на понятійному рівні: основи теоретико-правових положень, що стосуються виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права; основи юридичних понять і категорій;

2) на фундаментальному рівні: особливості державно-правових явищ та основних юридичних понять і категорій; соціальне призначення, місце і роль Національної поліції у політичній системі і громадянському суспільстві;

3) на практично-творчому рівні: правові основи тлумачення норм права; особливості застосовування правових приписів при виконанні своїх службових повноважень; основні принципи законності та правопорядку у суспільстві; форми і методи поширення правових знань серед населення; форми та порядок надання правової допомоги громадянам;

вміти:

1) на репродуктивному рівні: відтворювати основні поняття та категорії дисципліни;

2) алгоритмічному рівні: довільно використовувати засвоєні знання для правильного формулювання складних юридичних понять і категорій з подальшим їх використанням при вивченні галузевих дисциплін; вірно тлумачити норми права; безпомилково застосовувати правові приписи при виконанні своїх службових повноважень;

3) на евристичному рівні: на основі засвоєння загальнотеоретичних знань про державно-правові явища вміти з наукових позицій давати їм правильну оцінку, розкривати їх дійсну сутність, розуміти соціальне призначення, місце і роль у політичній системі і громадянському суспільстві; знаходити шляхи розв'язання задач, що виникають у працівника поліції під час поширення правових знань серед населення, формування у громадян поваги до права і закону;

4) на творчому рівні: переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отримані знання, вміння та навички до змінних умов та нестандартних ситуацій; самостійно вести експериментальну, науково-дослідницьку діяльність.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальнопредметні:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

II. Спеціальні:

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Програмні результати навчання:

ПРН. 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

ПРН. 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН. 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН. 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН. 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН. 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН. 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.

Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.

Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади. Громадянське суспільство.

Тема 4. Норма права.

Тема 5. Система права та система законодавства.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Проблеми теорії держави і права

Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.

Предмет теорії держави та права як гуманітарної науки та навчальної дисципліни. Місце теорії держави та права в системі гуманітарних наук та навчальних дисциплін. Теорія держави та права в системі інших юридичних наук та навчальних дисциплін. Зв'язок теорії держави і права та юридичної практики. Методологія теорії держави та права. Прийоми та засоби дослідження у пізнанні державно-правових явищ. Логічні прийоми загальнотеоретичного пізнання держави і права (аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо). Функції теорії держави та права. Методологічна, гносеологічна, евристична, онтологічна, прогностична, ідеологічна, політична та інші функції теорії держави і права. Напрямки розвитку науки теорія держави і права.

Організація влади у первісному суспільстві. Особливості внутрішньої структури первісного суспільства. Специфіка виникнення європейських держав. Особливості виникнення східних держав. Відмінність влади первісного суспільства від публічної влади в державі. Наукові концепції (теорії) виникнення держави. Патріархальна, теологічна, договірна, насилля, психологічна, органічна, історикоматеріалістична тощо. Нетрадиційні теорії походження держави. Іригаційна, криміногенна, космологічна тощо. Загальні тенденції та закономірності виникнення держав. Виникнення права. Відмінність права від соціальних норм первісного ладу. Поняття держави та її основні ознаки. Функціональне призначення елементів держави: населення (об'єднання суспільства), територія, публічна влада, апарат державної влади, апарат державного примусу, податкова система, система законодавства. Внутрішня і зовнішня сторони суверенітету як ознаки держави. Національний суверенітет і право націй на самовизначення. Основні теорії розвитку держави. Елітарна, технократична, плюралістичної демократії, конвергенції та ін. Типологія держав. Цивілізаційний та формаційний підходи до типології держави. Особливості держав у межах одного типу. Характеристика особливостей держав рабовласницького, феодального, буржуазного соціалістичного та постсоціалістичного суспільства. Сутність держави та її еволюція у процесі історичного розвитку та функціонування. Держава соціально-демократичної орієнтації.

Поняття та основні ознаки правової держави. Принцип розподілу державної влади на виконавчу, законодавчу і судову. Демократична держава. Демократизація громадського і державного життя. Поняття і роль опозиції в парламенті і громадянському суспільстві. Правова держава. Принцип верховенства права і відповідності йому закону. Взаємна відповідальність держави і людини. Соціальна

державна. Державна політика соціальної безпеки. Державна влада і забезпечення соціальної злагоди у суспільстві.

Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.

Поняття форми держави. Її структура та основні риси. Форми державного устрою. Унітарна держава, її основні ознаки. Автономія в унітарній державі. Особливості України як унітарної держави. Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Взаємовідношення між федеральними органами державної влади і органами влади суб'єктів федерації. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки. Історична доля конфедерації. Співдружність держав (регіональні, економічні, політичні, військові та інші союзи, асоціації, об'єднання тощо), їх відміна від унітарної та федеративної держави. Форма правління. Особливості класифікації форм державного правління. Види монархічних форм правління. Сучасні види монархії. Особливості абсолютних та обмежених монархій. Види республіканських форм правління 8 (управління) (парламентська, президентська, змішана республіка), критерії їх розрізнення. Форма правління в Україні. Державний (політичний) режим: поняття, види. Демократичний політичний режим: поняття, різновиди, основні ознаки. Сутність народовладдя. Основні форми та інститути демократії. Антидемократичний режим: поняття, основні ознаки, різновиди. Тоталітарна та авторитарна форми державного політичного режиму.

Поняття механізму держави. Державні органи, установи, підприємства і організації, їх місце і роль у механізмі держави. Державна служба. Посадові особи: поняття, класифікація. Поняття та класифікація функцій держави. Правові форми здійснення державою своїх функцій. Правотворча, правозастосовна, судова, контрольно-наглядова та установча правові форми діяльності держави.

Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади. Громадянське суспільство.

Поняття влади. Види влади у суспільстві. Публічна влада. Корпоративна влада. Влада засобів масової інформації. Політична влада. Поняття державної влади. Ознаки державної влади. Співвідношення державної влади і держави. Теорія поділу влади (поділу влад). Реалізація теорії поділу влади в сучасних державах. Поняття системи «стримувань і противаг». Основні цілі системи «стримувань і противаг».

Поняття громадянського суспільства та його основні ознаки. Умови формування громадянського суспільства. Сутність громадянського суспільства як фундаменту формування правової державності. Взаємодія громадянського суспільства і держави. Поняття, структура та сутність політичної системи. Місце держави в політичній системі суспільства. Державна влада, політичні партії, комерційні і некомерційні об'єднання громадян, правова основа їх взаємодії.

Кредит 2. Норми права та система законодавства.

Тема 4. Норма права.

Поняття норми права та її основні ознаки. Загальний характер та формальна визначеність норми права, загальна обов'язковість, примусовість, невизначеність адресату. Види норм права. Регулятивні і правоохоронні норми права. Дозволяючи (уповноважуючи), зобов'язуючи, забороняючи норми права. Матеріальні й процесуальні норми права: їх взаємозв'язок і відмінність. Класифікація норм права за рівнем їх нормативності: норми-цілі, норми-дефініції, норми-принципи та ін. Колізійні норми. Значення класифікації норм права для їх ефективної реалізації. Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція (прості, складні, абсолютно та відносно визначені). Структура регулятивних та правоохоронних норм права. Способи викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів (пряма, посилкова і бланкетна, казуїстична, абстрактна). Співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту.

Тема 5. Система права та система законодавства.

Поняття і структура правової системи. Система права та правова система, їх співвідношення. Поняття, основні ознаки і структура системи права. Галузь права. Загальна характеристика галузей права в Україні. Інститут права (суміжні інститути права). Предмет і метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях. Публічне та приватне право. Матеріальне і процесуальне право. Правовий режим: поняття та види. Правовий режим воєнного стану: порядок введення, припинення та скасування. Органи влади в умовах воєнного стану. Система законодавства: поняття, основні риси та структура. Співвідношення системи права та системи законодавства. Міжнародне право та його пріоритет над національним правом (законодавством) згідно з Конституцією України. Систематизація нормативно-правових актів (законодавства): поняття, принципи, форми. Кодифікація, інкорпорація та облік законодавства. Звід законів, систематичне зібрання законодавства тощо. Кодифікація законодавства в Україні, її головні напрямки та форми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	сем	с.р.
1	2	3	4	5
II СЕМЕСТР				
Кредит 1. Проблеми теорії держави і права				
Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.	10	2	4	4
Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.	10	2	2	6
Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади. Громадянське суспільство.	10	2	4	4
Усього:	30	6	10	14
Кредит 2. Норми права та система законодавства.				
Тема 4. Норма права	15	2	4	9
Тема 5. Система права та система законодавства.	15	2	6	7
Усього:	30	4	10	16
Усього годин за курс:	60-	10	20	30

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Проблеми теорії держави і права		
1.	Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.	2
2.	Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.	2
3.	Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади. Громадянське суспільство.	2
Кредит 2. Норми права та система законодавства		
4.	Тема 4. Норма права	2
5.	Тема 5. Система права та система законодавства.	2
Усього		10

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Проблеми теорії держави і права		
1.	Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.	4
2.	Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.	2
3.	Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади.	4

	Громадянське суспільство.	
Кредит 2. Норми права та система законодавства		
4.	Тема 4. Норма права	4
5.	Тема 5. Система права та система законодавства.	6
	Усього	20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Проблеми теорії держави і права		
1.	Тема 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна. Походження держави. Держава. Типологія держав. Демократична, правова, соціальна держава.	4
2.	Тема 2. Форма держави. Механізм та функції держави.	6
3.	Тема 3. Влада. Державна влада. Теорія поділу влади. Громадянське суспільство.	4
Кредит 2. Норми права та система законодавства		
4.	Тема 4. Норма права	9
5.	Тема 5. Система права та система законодавства.	7
	Усього	30

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Підготовка індивідуального науково-дослідного завдання:

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

1) Завдання друкується на одній стороні білого паперу формату А4 14-тим шрифтом з полуторним інтервалом. Поля при друкуванні тексту: ліве – 3 мм, праве - 1 мм, верхнє та нижнє - 20 мм.

2) Структура індивідуального завдання:

- титульна сторінка;
- зміст;
- основна частина;
- список використаних джерел;
- додатки (за наявності).

3) За змістом індивідуальне завдання має складатися з трьох розділів.

4) Обсяг індивідуального завдання не повинен перевищувати 30 сторінок (не враховуючи додатків).

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за якісно виконане індивідуальне науково-дослідне завдання складає 20 балів.

За структурними складовими індивідуального завдання бали розподіляються таким чином:

- теоретична частина – 3 бали (по одному балу за кожен складову теоретичної частини);
- аналітична частина – 8 балів, з них:
 - методика з розвитку та сучасного стану – 2 бали;
- обґрунтованість висновків – 3 бали;
- оформлення з дотриманням вимог, що висуваються, та логічність викладення матеріалу – 2 бали;

- захист індивідуального завдання – 2 бали.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних завдань, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно. Знання студента є глибокими, міцними, системними. Студент вміє аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі, має тверді методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.

Студенту виставляється дуже добре. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, має достатні методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.

Студенту виставляється добре. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, виправляти допущені помилки. Має певні методичні навички, що не потребують контролю викладача під час проведення заняття.

Студенту виставляється достатньо. Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, виконує завдання за зразком.

Студенту виставляється мінімальний задовільно. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, має початкові уявлення про

предмет, недостатньо тверді методичні навички, що потребує контролю з боку викладача під час проведення заняття.

Оцінка за виконання *індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи* виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 100 до 200 балів (за 2 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

10. Засоби дігностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

11. Методи навчання

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші).

З-поміж традиційних методів використовуються:

1). Пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання.

3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими студентами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

4). Дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Серед активних методів використовуються такі:

1). Практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

2). Аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчать формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

3). Робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

Крім того вивчення курсу базується на використанні комунікативних методів, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем методики, вчителем етики, керівником педпрактики та ін.).

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві методики, вчителю етики (студент лише фіксує зміст лекції, протоколює дії вчителя й учнів тощо); в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем методики, вчителем етики (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

Активно використовуються текстологічні методи, що включають методи набуття знань із фахових документів (навчальних планів і програм, методичних листів МОН України тощо) і фахової літератури (монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

12. Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради України; Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.
3. Декларація про державний суверенітет України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
5. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
6. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
7. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Указ Президента України від 03.10.1992 № 493/92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/92#Text>.
8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

10. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 24.02.2014 № 794-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.
11. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
12. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (із змін.) URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
13. Про національні меншини (спільноти) України : Закон України від 13.12.2022 № 2827-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
14. Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 № 2469- VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
15. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580- VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
16. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2011. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
17. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
18. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text>.
19. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06,1997 № 503/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>.
20. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
21. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
22. Про приєднання України до Статуту Ради Європи: Закон України від 31.10.1995 № 398/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
23. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів №№ 2,4,7 та 11 до Конвенції: . Закон України від 17.07.1997 № 475/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
24. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
25. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.
26. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
27. Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
28. Регламент Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 .№ 950 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 9 листопада 2011 р. № 1156). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>.
29. Бурдін М. Ю., Логвиненко І. А., Лазарєв В. В. Теорія держави та права у визначеннях та схемах : довідник. Харків : ХНУВС, 2021. 108 с.

30. Теорія держави і права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
31. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 436 с.
32. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.
33. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
- Додаткова:**
1. Алексєєв В. М., Липовська Н. А. Взаємовідносини держави та суспільства : навч. посіб. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 172 с.
 2. Антошкіна В. К. Ознаки та особливості права, які зумовлюють необхідність тлумачення. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 4. С. 233–239. 32
 3. Атаманова Н. Проблемні питання застосування норм права. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 164–169.
 4. Бандура С. І. Соціальна держава як результат ефективної соціальної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 12. С. 92–95.
 5. Барабаш О. О. Правосвідомість, правопорядок та законність як чинники правомірної поведінки. Форум права. 2018. № 3. С. 6-12.
 6. Бичков І. Г. Щодо місця Конституційного Суду України в механізмі стримувань і противаг. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 224–229.
 7. Білоус О. Тлумачення норм права: поняття та сутність. National law journal: teory and practice. 2020. № 5. С. 46–53.
 8. Бліхар М. Сутність юридичної відповідальності в правовій доктрині України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. 2020. Т. 7. № 4. С. 161-168.
 9. Боброва Ю. Ю. Гендерна комунікація як чинник модернізації сучасної держави. Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20 квітня 2021 р.). Київ : Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 17-21.
 10. Богів Я. С. До питання про сутність суверенітету: теоретикоправовий аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2 (18). С. 1-16.
 11. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. Право і суспільство. 2018. № 3. Ч. 1. С. 15–18.
 12. Борисюк І. Еволюція міжнародного нормативного механізму захисту прав дитини. Знання європейського права. 2021. № 2. С. 7–12.
 13. Бородін Ю. Ю. Поняття, ознаки та властивості правопорядку. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2012. № 2 (1). С. 211-221.
 14. Бостан С. К. Методологія правового дослідження: поняття, структура, філософсько-світоглядні засади. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. 2021. Серія «Право». №1(2). С. 16-27.
 15. Бражник В. О., Сидоренко Д. А. До питання обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального правового режиму. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2018. № 9 (3). С. 10–14.

16. Бурдін М. Ю., Радченко К. А. Протидія корупції як необхідна складова розбудови правової, соціальної та демократичної України. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історикоправові проблеми : тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків : ХНУВС, 2019. С. 19–20.

17. Вакарюк Л. В. Основні підходи до розуміння поняття «правовий режим». Підприємництво, господарство і право. 2016. № 12 (250). С. 196–201.

37. Ткаля О., Шелудько А. Загальні принципи організації та діяльності державного апарату. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 11. С. 274–279.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України.

URL: <http://www.ombudsman.kiev.ua>.

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Конституційного суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/index.php>.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Форми самостійної роботи студентів визначаються змістом навчальної дисципліни, ступенем підготовленості студентів.

Самостійне вивчення теоретичного матеріалу курсу «Теорія держави та права» передбачено на всьому протязі курсу. Така робота супроводжує лекційні та семінарські заняття, проміжний і підсумковий контроль, а також ж час який відводиться для окремого виду - самостійної роботи студента.

Джерелами для самостійного вивчення теоретичного курсу права виступають:

- Підручники з предмета;
- Джерела права (нормативно-правові акти: текст Конституції, Кодекси та ін.);
- курси лекцій з предмета;
- наукові статті у періодичній юридичній літературі та рекомендованих збірниках.

Самостійна робота реалізується:

безпосередньо у процесі аудиторних занять - на лекціях, практичних та семінарських заняттях;

- у контакті з викладачем поза рамками розкладів навчальних занять – на консультаціях з навчальних питань,

- в електронному освітньому середовищі;
- у бібліотеці при виконанні студентом навчальних та творчих завдань.

Самостійна робота студентів спрямована на вирішення наступних завдань:

- логічне мислення, навички створення наукових праць гуманітарного напрямку, ведення наукових дискусій;
- розвиток навичок роботи з різноплановими джерелами;
- здійснення ефективного пошуку інформації та критичного аналізу джерел;
- отримання, обробка та збереження джерел інформації;
- перетворення інформації на знання, осмислення процесів, подій та явищ в державі та світовому співтоваристві в їх динаміці та взаємозв'язку, керуючись принципами наукової об'єктивності та історизму;

- формування та аргументоване відстоювання власної позиції з різних проблем загальної теорії держави та права.

Для закріплення теоретичного матеріалу студенти з кожної пройденої теми виконують індивідуальні завдання (див. Плани практичних (семінарських) занять). Виконання індивідуальних завдань покликане звернути увагу студентів на найбільш складні, ключові та дискусійні аспекти теми, що вивчається, допомогти систематизувати і краще засвоїти пройдений матеріал.

Для кожної теми розроблено необхідний набір тестових завдань, в яких сконцентровано значну навчальну інформацію, що має важливе пізнавальне значення. Тестування дозволяє не тільки викладачеві оцінити успішність студентів на будь-якому етапі їх навчання, але допомогти самим студентам у вивченні курсу. При проведенні самотестування студенти можуть виявити те коло питань, які засвоєно слабо, і надалі звернути на них особливу увагу.

Контроль самостійної роботи студентів щодо виконання тестових та інших домашніх завдань здійснюється викладачем за допомогою вибіркової та фронтальної перевірок письмових та усних індивідуальних завдань на практичних заняттях.

Самостійну роботу з дисципліни слід розпочати з вивчення теоретичного матеріалу з певної теми курсу шляхом ознайомлення з конспектом відповідної лекції чи розділу підручника. В разі необхідності слід вивчити нормативні правові акти з урахуванням останніх змін та доповнень з питань, що належать до даної тему. Для цього слід використовувати електронні ресурси.

Рекомендується письмово відповідати на питання теоретичної частини конкретної теми дисципліни, щоб приступити потім до виконання усних та письмових індивідуальних завдань та тестів, маючи необхідні знання.

Самостійну роботу виконувати до кожного практичного заняття відповідно до плану. Практичне завдання передбачає підготовку відповідей на теоретичні питання, виконання індивідуальних завдань - складання таблиць, схем та ін, виконання тестових завдань.

Крім того, студентам необхідно повторити пройдений матеріал і більше уважно зосередитись на засвоєнні термінології курсу теорії держави та права.

Після вивчення блоку тем на практичному занятті може проводитися контрольний зріз (у формі тестування, диктанту термінам, колоквіуму та ін.)

При виконанні завдання контрольного зрізу не дозволяється використовувати нормативно-правові акти, підручники та спеціальну літературу.

Крім того, для перевірки результатів самостійної роботи використовуються різні форми контролю, у тому числі:

1. Усні опитування та співбесіди на практичних заняттях;
2. Перевірка вирішення навчальних завдань та виконання практикоорієнтованих завдань (в усній чи письмовій формах на практичному занятті);
3. Перевірка результатів контрольних зрізів;
4. Заслуховування доповідей;
5. Підготовка рефератів

2.1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ

Мета виконання домашнього завдання полягає в закріпленні отриманих студентами на лекціях та при самостійному читанні навчально-методичної літератури знань. Окрім обов'язкових завдань студенту, який добре встигає з навчальної дисципліни викладачем має бути рекомендовано в індивідуальному порядку виконання будь-якого творчого завдання.

До виконання кожного обов'язкового домашнього завдання дуже важливо приступати тільки після ознайомлення з матеріалами навчальних видань та правових актів, рекомендованих до відповідної теми. Завдання може включати в себе аналіз змісту термінів, понять які у нормативно-правових актах.

Однією з найважливіших форм самостійної роботи студентів є підготовка завдань з виконанням практичного домашнього завдання.

Практичне домашнє завдання полягає в письмовому розв'язанні задач. Для закріплення теоретичного матеріалу, з метою вироблення у студентів навичок із застосування джерел громадянського права студентам задається додому вирішення задач. Завдання повинні бути вирішені у письмовому вигляді. Під час вирішення вказується тема задачі, дається відповідь на кожне питання задачі окремо.

Відповідь має бути повною і вмотивованою, містити посилання на застосовану норму права.

Крім того, з метою формування практичних навичок студентам може бути запропоновано як домашнє завдання – скласти окремий правозастосовний документ (договір, позовну заяву, акт на тему).

Подібні документи не повинні мати вигляд типових, повинні містити всі необхідні реквізити, а також відповідати основним вимогам щодо змісту.

Як форма поточного рубіжного контролю застосовується підготовка студентами доповідей у межах тем відповідного розділу дисципліни. Доповіді готуються для усного виступу та розподіляються між студентами відповідно із числом тем доповідей. Регламент доповідей 8-10 хвилин. Інші студенти повинні підготувати по 2-3 питання щодо кожної з тем доповіді. Доповіді та питання готуються на базі матеріалів, отриманих на лекції, семінарських заняттях, а також самостійного вивчення студентами джерел.

Студенти, які запитують повинні самі для себе сформулювати відповіді на них, і у разі розбіжності з відповіддю на ці запитання доповідача, висловити та аргументувати свою відповідь.

Попередньо до початку слухання доповідей студенти, що задають питання повинні подати викладачеві письмово ці питання та відповіді на них. Самостійність у підготовці питань та доповідей перевіряється викладачем.

З метою формування практичних навичок студентам може бути запропоновано для домашнього завдання скласти окремий правозастосовний документ (договір, позовну заяву, резюме). Подібні документи не повинні мати вигляд типових, повинні містити всі необхідні реквізити, а також відповідати основним вимогам щодо змісту.

2.2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО УСНОГО ОПИТУВАННЯ

Самостійна робота студентів включає підготовку до усного опитування. Для цього студент вивчає лекції, основну та додаткову літературу, публікації, інформацію з Інтернет-ресурсів.

Ефективність підготовки студентів залежить від якості ознайомлення з рекомендованою літературою. Для підготовки до усного опитування студенту необхідно ознайомитись з матеріалом, присвяченим темі, що вивчається в

підручнику або іншій рекомендованій літературі, записи з лекційного заняття. Розгорнута відповідь має слідувати певній логіки та послідовності викладу, складатися з багатьох пропозицій, містити доводи та висновки.

Критерії оцінки: оцінки студентів будуть залежати від повноти відповіді питання, рівня начитаності, наявності переконливих фактів та аргументів, логіки викладу, мови та стилю, глибини аналізу правових джерел

2.3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ РЕФЕРАТІВ

Дуже важливим і складнішим виглядом самостійної роботи є написання реферату (Письмової роботи на певну тему).

Написання реферату поєднує у собі елементи навчально-пошукової та науково-дослідної роботи. При цьому важливо пам'ятати, що реферат – це не простий виклад вже відомого навчального матеріалу, а спроба створення творчої наукової роботи з відповідними узагальненнями та висновками, які мають самостійний характер.

Робота над рефератом починається з визначення теми.

Студент має можливість вибрати одну з тем у переліку. Важливим етапом цього шляху є складання плану, тобто визначення тих питань, які будуть розкриті у процесі написання реферату. Після вибору теми та початкового ознайомлення із загальною та спеціальною літературою студент за допомогою викладача складає орієнтовний план, який має забезпечити подальшу цілеспрямовану роботу з темою.

При розробці теми важливу роль відіграє вступ – Початкова частина реферату. У ньому у стислому вигляді розкриваються такі питання:

- обґрунтовується актуальність обраної теми, її теоретична та практична значимість та місце серед інших проблем;
- характеризується нормативно-правова база, на основі якої розкривається тема;
- дається аналіз робіт, написаних на цю тему;
- визначається коло питань, які будуть розглянуті в основній частині;
- формулюються завдання та обґрунтовується структура роботи.

В основній частині реферату слід виділити трохи більше двох-трьох основних питань. При розкритті їх змісту необхідно звернути увагу на збереження

логічного зв'язку між ними та послідовність переходу від одного питання до іншому.

У період роботи над основною частиною особливе значення приділяється відбору, осмисленню та узагальненню фактичного матеріалу, виявленню основних тенденцій досліджуваних процесів та явищ, підкріпленню їх типовими прикладами з юридичної практики.

Ретельно слід відбирати, використовувати та цитувати нормативні джерела, навчальну та наукову літературу. Без використання джерел та літератури не можна написати роботу, особливо таку, де йдеться про принципові положення юриспруденції та де необхідні точні юридичні формулювання. Неприпустимо застосування цитат без посилань на джерела. Там де це доцільно, можна скорочувати цитату або давати її у власному викладі. Робота має носити творчий характер, що передбачає відому свободу у викладі матеріалу, власний аналіз, узагальнення, наукову та юридичну оцінку фактів.

Розкриття кожного питання реферату має закінчуватися короткими висновками, причому висновки попереднього питання повинні підбивати результат, щодо основного змісту наступного, для того, щоб зміцнити зв'язок всіх питань між собою та забезпечити єдність змісту всієї письмової роботи.

Завершальною частиною реферату є невеликий за обсягом висновок, в якому необхідно:

- підбити підсумки всієї виконаної роботи;
- коротко відповісти на запитання, сформульовані у вступі;
- відзначити елементи новизни;
- дати практичні рекомендації щодо використання матеріалів реферату у майбутньої діяльності.

Велике значення в процесі роботи над рефератом має бути приділено його оформленню.

У верхньої частини першого, титульного, листа необхідно вказати назву навчального закладу, предметно - циклової комісії, де виконано письмову роботу. Далі необхідно вказати тему роботи, номер навчальної групи, прізвище, ім'я, по батькові студента та наукового керівника, а також рік написання реферату.

На другій сторінці міститься зміст роботи, на третій сторінці пишеться вступ (2-3 стр.).

Потім, починаючи з четвертої сторінки дається починається розгляд основних розділів і підрозділів роботи, які зазначені у змісті реферату (2 стр.).

Кожен новий розділ розпочинається з нової сторінки, а підрозділи, які входять до розділу відокремлюються в тексті інтервалами.

Наприкінці реферату міститься список використаних автором при написанні реферату джерел та літератури, який оформляється в відповідно до загальноприйнятих правил. При складанні даного списку необхідно пам'ятати про те, що в ньому можна включати лише ті джерела, які безпосередньо використовувалися при написання реферату.

2.4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота – самостійна праця студента, яка сприяє поглибленому вивченню пройденого матеріалу.

Ціль виконуваної роботи: отримати спеціальні знання з певної теми. Написанню контрольної роботи передуює велика самостійна робота з вивчення навчальної, спеціальної наукової літератури. Вона дозволяє студенту опанувати комплекс основних навичок та прийомів аналізу, узагальнення, класифікації отриманої інформації, яка допоможе в подальшій професійній діяльності.

Контрольна робота викладається логічно послідовно, грамотно та розбірливо. У тексті контрольної роботи не допускається довільне скорочення слів (крім загальноприйнятих).

З усіх питань студенту слід звертатись за консультацією до викладача. Час виконання контрольної роботи визначається також викладачем. За результатами перевірки контрольна робота оцінюється в 2-5 балів. У разі негативної оцінки, студент повинен ознайомитися із зауваженнями та, усунути недоліки, повторно здати роботу на перевірку.

2.5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ (ПРЕЗЕНТАЦІЙ, ПРОЕКТІВ, БУКЛЕТІВ)

Загальні вимоги до презентації:

- презентація не повинна бути меншою за 10 слайдів;

- перший лист – це титульний лист, на якому обов'язково мають бути представлені: назва проекту; прізвище, ім'я автора; номер навчальної групи, назва навчального закладу;

- Наступним слайдом має бути зміст, де представлені основні етапи (моменти) презентації. Бажано, щоб із змісту за посиланням можна перейти на необхідну сторінку і повернутися знову на зміст;

- дизайн-ергономічні вимоги: поєднання кольорів, обмежена кількість об'єктів на слайді, колір тексту;

- у презентації необхідні імпортовані об'єкти з існуючих цифрових освітніх ресурсів (Найбільш прийнятним і зручним у роботі є «Використання Microsoft Office»);

- останніми слайдами презентації мають бути глосарій та список літератури.

Логічна послідовність створення презентації:

- структуризація навчального матеріалу,
- складання сценарію презентації,
- розробка мультимедійного дизайну;
- посібники,
- підготовка медіафрагментів (аудіо, відео, анімація, текст),
- перевірка на працездатність усіх елементів презентації.

Одним із важливих моментів є збереження єдиного стилю, уніфікованої структури та форми подання навчального матеріалу на уроці. При створенні мультимедійного посібника передбачається обмежитись використанням двох або трьох шрифтів.

Вся презентація має виконуватися в одній колірній палітрі, наприклад, на базі одного шаблону, також важливо перевірити презентацію на зручність її читання з екрану.

Тексти презентації не повинні бути великими.

Вигідніше використовувати стислий, інформаційний стиль викладення матеріалу. Потрібно буде зуміти вмістити максимум інформації в мінімум слів, привернути та утримати увагу учнів.

Під час підготовки мультимедійних презентацій можливе використання ресурсів мережі Інтернет, сучасних мультимедійних енциклопедій та Електронних

підручників. Зручним є той факт, що мультимедійну презентацію можна буде доповнювати новими матеріалами, на її вдосконалення, тим більше, що сучасні програмні та технічні засоби дозволяють легко змінювати зміст презентації та зберігати великий обсяг інформації.

2.6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СКЛАДАННЯ ГЛОСАРІЮ

Складання глосарію – це вид самостійної роботи студента, що виражається в підборі та систематизації термінів, незрозумілих слів та виразів, що зустрічаються під час вивчення теми.

Цей вид роботи розвиває у студентів здатність виділяти головні поняття теми та формулювати їх.

Існує два основні методи складання глосарія:

- в алфавітному порядку;
- у міру появи термінів у тексті.

Перша частина кожного пункту глосарію – це точне формулювання терміну, що цікавить. Так, слова та аббревіатури наводяться в називному відмінку і однині, дієслова – в невизначеній формі, а словосполучення – у повному вигляді.

Друга частина пункту – пояснення та опис.

Вони повинні найповніше розкривати суть терміну. По можливості, рідкісні слова та фрази необхідно розкрити та продемонструвати на конкретних прикладах.

Головне правило глосарію – достовірність.

- Пояснення має найточніше відображати суть терміна чи фрази.
- Пояснення має бути коректним та зрозумілим. Також потрібно пам'ятати, що занадто складний науковий текст може тільки заплутати користувача.
- Тлумачення слів має бути суворо лаконічними. Не слід робити їх великими, надмірно вичерпними, багатослівними, які несуть надмірну інформацію.

- Враховувати усі варіанти. Якщо один і той же термін може мати кілька рівнозначних значень, потрібно враховувати всі варіанти, і на конкретних прикладах наводити значення терміна в тому чи іншому контексті.

Дії студента:

- прочитати матеріал джерела, вибрати основні терміни, незрозумілі слова;
- підібрати до них та записати основні визначення чи розшифрування понять;

- критично осмислити підібрані визначення та спробувати їх модифікувати (спростити в плані усунення надмірностей та повторень);

- оформити роботу та подати у встановлений термін.

Критерії оцінки: відповідність термінів до теми; багатоаспектність інтерпретації термінів та конкретизація їх трактування відповідно до специфіки вивчення дисципліни; відповідність оформлення вимог; роботу здано вчасно.

Наприклад:

Теорія держави та права – це система узагальнених знань про основні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави та права, виражена в категоріях та поняттях.

Соціальне регулювання – процес упорядкування суспільних відносин, приведення їх у відповідність до соціальних норм (нормами права, моралі, звичаями).

Законність – режим суспільної та державного життя, що перебуває у вимогах суворої та неухильної реалізації законів та інших нормативних актів усіма суб'єктами права.

Правопорядок – різновид громадського порядку, що є системою суспільних відносин, що складаються внаслідок реалізації правових норм.

Правосвідомість - система ідей, поглядів, теорій та уявлень та відповідних їм почуттів, емоцій та настроїв, що виражають ставлення суб'єктів до чинного та бажаного праву та практиці його реалізації.

Правова культура – елемент правової системи, що характеризується рівнем правового свідомості та правової активності суб'єктів права, якісним станом права та юридичної діяльності.

Юридична техніка – сукупність правил, засобів та прийомів складання та викладу юридичних документів (нормативних, правозастосовних актів та актів тлумачення прав).

Правова аксіома – становище, яке приймаються у законодавстві та практиці без доказів з його переконливості, істинності.

Юридична конструкція – специфічна побудова нормативно-правового матеріалу з того чи іншого типу зв'язку між його елементами.

Право - система загальнообов'язкових, формально-визначених норм, генетично та функціонально пов'язаних з державою, покликана регулювати суспільні відносини та забезпечувати досягнення компромісу у суспільстві.

Правова система – взята у єдності сукупність елементів, що становлять правову дійсність: право, правовідносини, юридична практика, правова ідеологія та правова культура.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОСВОЄННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Лекція – систематичний, послідовний виклад викладачем навчального матеріалу. Лекція передуює практичним заняттям, тому її основним завданням є розкриття змісту теми, роз'яснення її значення, виокремлення особливостей вивчення. В ході лекції встановлюється зв'язок з попередньою та подальшою темами, а також з іншими навчальними дисциплінами, визначаються напрямки самостійної роботи студентів.

Наприкінці лекції викладач ставить завдання для самостійної роботи, дає методичні рекомендації щодо вивчення навчальної та наукової літератури, оптимальної організації самостійної роботи, щоб при найменших витрат часу отримати найбільш високі результати.

З метою успішного освоєння лекційного матеріалу з дисципліни рекомендується здійснювати його конспектування.

Механізм конспектування лекції становлять:

- сприйняття смислового сегмента мовлення лектора з одночасним виділенням значної інформації;
- виділення інформації з її паралельним згортанням у смисловий сегмент;
- перенесення смислового сегмента у знакову форму для запису у вигляді виділених опорних слів;
- запис смислового сегмента з одночасним сприйняттям наступної інформації.

3.1. Методичні рекомендації щодо освоєння окремих тем дисципліни

Тема 1. Предмет та метод теорії держави та права

При вивченні цієї теми студенту слід чітко уявляти, що теорія держави і права є однією з найважливіших, фундаментальних історико-теоретичних наук у системі вітчизняної юриспруденції. Теорія держави і права, як і кожна сформована наука, що відокремилася, має свій предмет і методи дослідження.

Студентам, які вивчають теорію держави та права, необхідно усвідомити зміст предмета та методології науки теорія держави та права, її місце у системі наукового пізнання та взаємозв'язків з іншими науками.

Студент повинен сформулювати уявлення про різноманіття методологічних прийомів, що використовуються в сучасній юридичній науці. Також студенту необхідно усвідомити загальну та відмінну теорію держави та права як науки та навчальної дисципліни.

Тема 2. Походження держави та права

При вивченні основних закономірностей виникнення, функціонування та розвитку держави та права студенту необхідно сформулювати уявлення про особливості соціальної влади та норм додержавного періоду, різноманітті точок зору в юридичній науці з питання про причини та форми виникнення держави.

Питання про походження держави та права є дискусійним, оскільки етнографічна та історична науки подають все нову інформацію у цій сфері. Плюралізм думок щодо питання походження держави та права обумовлено також ідеологічними поглядами авторів, завданнями, що вони ставлять перед собою. У зв'язку з цим студент повинен познайомитися зі змістом основних теорій походження держави та права (теологічної, патріархальної, класової, психологічної, соціологічної та ін.).

Слід звернути увагу на переваги та недоліки основних теоретичних концепцій щодо походження держави і права.

Тема 3. Сутність та типи держави

У юридичній науці існують різні визначення поняття «держава», що викликано неможливістю позначення загального поняття, відбиває все без винятку властивості та ознаки держави, характерні всім історичним періодам. Разом з тим, вивчаючи дану тему, студенту насамперед має усвідомити, що будь-яка держава володіє набором таких універсальних ознак, які виявляються на всіх етапах його розвитку (суверенітет, наявність публічної влади, територія та ін.).

Для глибшого пізнання держави необхідно розглянути сутність держави, тобто сформулювати уявлення про те головне і визначальне, що зумовлює його об'єктивну необхідність.

Студентам слід мати на увазі, що у юридичній літературі висловлюються різні точки зору, проте основними підходами до сутності держави вважаються класовий та загальносоціальний.

Для пізнання сутності держави важливе значення має типологія держав, тобто їхня специфічна класифікація. В даний час типологія держав розглядається переважно з позицій двох підходів, а саме формаційного, де основним критерієм виступають соціально-економічні ознаки, та цивілізаційного, де на перший план виступають духовні ознаки (культурні, релігійні, національні).

Тема 4. Функції держави

Для здійснення функцій держави використовується діяльність всього державного апарату та кожного державного органу в окремоті, спрямована на виконання конкретних завдань та досягнення цілей, що постають на певних етапах розвитку суспільства.

При вивченні цієї теми студент має засвоїти поняття «функції держави», співвідношення його з цілями та завданнями держави, функціями окремих державних органів, сформулювати уявлення про класифікації функцій держави. Необхідно також звернути увагу на характеристику основних внутрішніх та зовнішніх функцій сучасної Української держави.

Реалізація функцій держави здійснюється у певних формах та особливими методами, властивими державній владі, у зв'язку з чим студент має сформулювати уявлення про правові форми здійснення функцій держави (правотворча,

правозастосовна, правоохоронна), а також організаційних формах (господарська, ідеологічна та ін.).

Тема 5. Форма держави

Визначення поняття «форма держави» розкриває організацію верховної державної влади, принципи взаємовідносини вищих державних органів та громадян, територіальний устрій, вказує, за допомогою якихось методів і способів здійснюється політична влада.

Категорія «форма держави» традиційно розглядається в вітчизняній теорії держави та права як сукупність трьох елементів - форми правління, форми державного устрою та політичного режиму. При вивченні цієї теми студенту необхідно засвоїти зміст кожного з трьох елементів та характеристики основних різновидів названих понять. Слід звернути увагу особливості форми держави сучасної України.

Тема 6. Механізм держави

Механізм держави - не лише головніша, а й визначальна ланка політичної системи суспільства. Він забезпечує функціонування всіх сфер суспільного життя і може надавати як позитивне, так і негативний вплив на процеси, що відбуваються у суспільстві.

Структура механізму держави різноманітна та мінлива. Вивчаючи цю тему, студент повинен усвідомити питання про зміст складових елементів механізму держави. Слід звернути увагу на існуючі у науковій та навчальній літературі точки зору з питання про співвідношенні понять «механізм держави» та «державний апарат», а також сформулювати уявлення про особливості розвитку механізму держави сучасної України.

Держава повинна здійснюватися на основі наступних принципів:

демократизм у формуванні та діяльності державних органів, поділ влади, гласність, законність, професіоналізм та компетентність, поєднання єдиноначальності та колегіальності та ін.

Названі принципи вкрай важливі для побудови та діяльності механізму сучасної держави, проте багато дослідників виділяють основний принцип поділу

влади. У зв'язку з цим студенту необхідно засвоїти основні ідеї теорії поділу влади державі.

Первинною та найважливішою ланкою механізму держави є державний орган. Тому щодо питання про механізм держави студент повинен звернути увагу на питання про поняття, ознаками державних органів, а також отримати уявлення про класифікації державних органів з різних підстав (у тому числа на прикладі сучасної України).

Тема 7. Держава та політична система суспільства

Політична система суспільства відображає рівень політичного розвитку суспільства, характер політичної участі населення у житті держави, процеси правового закріплення влади, розподіл політичних ролей та ін.

При вивченні цієї теми студент повинен отримати чітке уявлення про категорію «політична система суспільства» та її структурних елементах (організаційна, нормативна, комунікативна, культурно-ідеологічна підсистеми) та основних інститутах, таких як громадські організації та об'єднання, політичні партії, інститути безпосередньої демократії та ін.

Держава є не просто частиною політичної системи суспільства, а виступає елементом, що концентрує в собі все різноманіття політичних інтересів, внаслідок чого посідає чільне місце в політичній системі. Тому студенту особливу увагу необхідно приділити з'ясовуванню питання про роль і місце держави і права політичній системі суспільства та суспільного життя в цілому.

Тема 8. Сутність, принципи та функції права

Право є найважливішою юридичною категорією. Вивчаючи основні закономірності виникнення, функціонування та розвитку права, функції та принципи права, студент повинен сформувати уявлення про природу та сутність права.

Відомо безліч наукових поглядів на право, що склалися в найдавніші часи та дося існують. У зв'язку з чим, студенту необхідно знати основний зміст та авторів теорій праворозуміння (школа природного права, історична школа, реалістична школа, соціологічна школа, юридичний позитивізм, нормативистська школа,

психологічна школа, матеріалістична школа). Слід звернути увагу на переваги та недоліки основних теоретичних концепцій щодо сутності права.

Важливим є з'ясування питання розуміння права на об'єктивному та суб'єктивному рівні, а також про його соціальне призначення.

Тема 9. Типи правничий та правові системи держав

Під правом традиційно розуміються вихідні від держави загальнообов'язкові норми, то права система – ширше поняття.

Правова система охоплює всю сукупність внутрішньо узгоджених, взаємопов'язаних, соціально-однорідних засобів (юридичних явищ, за допомогою яких виявляється регулятивно-організуюче та стабілізуючий вплив на суспільні відносини).

У світі існують різні правові системи та правові сім'ї, відбивають особливості окремих епох, цивілізацій, країн, народів, континентів. Розрізняють національні правові системи та міжнаціональні (правові сім'ї чи групи правових систем). Вивчаючи цю тему, студенту необхідно розібратися з розмежуванням понять «система права», «правова система суспільства», «правова сім'я». Студент повинен усвідомити основні типові та унікальні характеристики походження та розвитку основних правових систем сучасності (романо-німецька, англо-саксонська, релігійна, традиційна та ін.), сформулювати уявлення про особливості правового розвитку Української держави.

Тема 10. Особистість, право, держава.

Держава виступає як носій політичної влади, а особистість – як учасник її здійснення, тому на державі лежить відповідальність за створення умов для гідного та вільного розвитку особистості, а громадянин відповідальний перед державою за неухильне виконання покладених нею законом обов'язків.

У правовій державі людина стає центром, довкола інтересів якого функціонує весь громадський організм. Здійснюється ефективний контроль за дотриманням прав та свобод, законів. При цьому сполучною ланкою, проміжною структурою між індивідом та державою виступає громадянське суспільство.

Вивчаючи цю тему, студенту необхідно усвідомити зміст категорій правовий статус особистості, прав і свобод людини та громадянина, значення та зміст понять

«правова держава», «громадянське суспільство», сформувати уявлення про роль права в суспільного життя. Необхідно звернути увагу до значення гуманістичних цінностей для збереження та розвитку сучасної цивілізації, вдосконалення та розвитку суспільства на засадах гуманізму, свободи та демократії.

Тема 11. Право у системі нормативного регулювання.

Суспільство не може існувати без регулювання, під яким розуміється впорядкування поведінки людей у різних сферах життєдіяльності. Упорядкування здійснюється за допомогою різного виду норм. Студенту слід сформувати уявлення про систему нормативного регулювання суспільних відносин, розібратися в відмінності соціальних та технічних норм, вивчити питання про класифікацію соціальних норм, засвоїти особливості та взаємозв'язки окремих різновидів соціальних нормативних регуляторів (мораль, релігія, звичаї, корпоративні норми, право).

Особливу увагу слід приділити співвідношенню права та моралі, як системі норм та принципів, що регулюють поведінку людей з позицій добра і зла, справедливого та несправедливого, через розгляд питання про єдності, відмінності, взаємодії та протиріччях між правом і мораллю.

Тема 12. Правосвідомість та правова культура.

Право сприймається суспільною та індивідуальною свідомістю як реальність. Особливим поняттям, що відображає правову дійсність та її зміна, в теорії держави та права виступає категорія «правосвідомість».

Студент повинен знати зміст категорій «правова свідомість», «правова культура», сформувати уявлення про поняття та форми правового виховання, як процесу формування правової свідомості та правової культури. Особливу увагу необхідно приділити питанню про види деформації правосвідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм тощо) та способи їх подолання.

Тема 13. Норма права

Категорія «норма права» є однією з найважливішої в теорії права.

У зв'язку з цим студенту слід усвідомити поняття та ознаки правових норм, як первинні, вихідні елементи системи права.

Структура норми права характеризує впорядковану єдність та показує, із яких частин складається норма і як вони взаємопов'язані. Студент повинен знати характеристику та різновиди елементів структури норм права (гіпотеза, диспозиція, санкція), а також сформулювати подання про способи викладення правових норм у нормативних актах, про різноманіття точок зору в юридичній науці щодо структури норми права.

Багатогранність суспільних відносин зумовлює різноманіття правових норм. Класифікація правових норм дозволяє чіткіше позначити місце та роль юридичних норм у системі правового регулювання, глибше пізнати їх природу та призначення. Тому студенту необхідно вивчити питання про види юридичних норм, що виділяються за різним критерієм класифікації.

Тема 14. Форми (джерела) права

Поняття «джерело права» має у юридичній науці кілька значень. Вивчаючи цю тему, студенту слід акцентувати своє увагу на понятті джерело права у формально-юридичному значенні, як спосіб вираження назовні державної волі, юридичних правил поведінки.

Студент повинен мати уявлення про основні та додаткові види джерел права, про систему джерел права в нашій країні.

Особливу увагу слід приділити характеристиці такого різновиду джерел права як нормативні правові акти, оскільки вони виступають основний і найдосконалішою формою сучасного права.

Важливо усвідомити питання щодо системи нормативних правових актів сучасної Української держави, а також про дію нормативних правових актів у часі, просторі та по колу осіб.

Тема 15. Правотворчість

Правотворчість є процесом створення та розвитку чинного права як єдиної та узгодженої системи загальнообов'язкових правових норм, що регулюють суспільні відносини. Ця тема націлена на формування у студентів уявлень про поняття,

основних види та принципи правотворчості, поняття та стадії правотворчого та законотворчого процесу.

Слід також звернути увагу на питання про юридичну техніку та її значення для правотворчості та систематизації нормативних правових актів.

Тема 16. Система права

Системний пристрій права означає, що він є цілісне утворення, що складається з безлічі елементів, що знаходяться між собою у певному ієрархічному взаємозв'язку.

Вивчаючи питання про систему права, студент повинен усвідомити поняття та зміст її основних елементів – інститутів, галузей, підгалузей права, сформулювати уявлення про предмет та метод правового регулювання як підстави розподілу норм права на галузі, співвідношенні та взаємозв'язку системи права та системи законодавства.

Крім того, доцільно звернути увагу на характеристику основних галузей сучасного українського права та наявний в державній правовій системі розподіл на приватне та публічне, матеріальне та процесуальне право.

Тема 17. Правовідносини

Категорія «правовідношення» є однією з центральних у загальній теорії права і дозволяє усвідомити, яким чином право впливає на поведінку людей. Правовідносини дозволяють перекласти абстрактні юридичні норми площину персоніфікованих зв'язків, тобто. На рівень суб'єктивних прав та юридичних обов'язків для даних суб'єктів.

Звернення до основ теорії правовідносин, націлене на формування у студента уявлень про поняття, ознаки, передумови виникнення та про основні види правовідносин.

Необхідно також вивчити питання щодо елементів структури правовідносин – а саме про поняття та види об'єктів, суб'єктів правовідносин, правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб, а також про суб'єктивні права та юридичні обов'язки як юридичному змісті правових відносин. Крім того, важливим є питання про

юридичні факти та їх різновиди, як підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин.

Тема 18. Реалізація права

Під реалізацією правових норм розуміється фактичне здійснення їх розпоряджень у поведінці суб'єктів. Реалізація являє собою необхідний бік життя, існування права, без чого вона втрачає свій соціальний зміст.

Вивчення категорії «реалізація права» покликане сформувати у студента уявлення про основні форми реалізації права та правозастосовчої діяльності як особливої форми реалізації правових норм. Необхідно усвідомити питання про поняття, структуру та види актів. У рамках вивчення даної теми звертається увага студентів на юридичні колізії та прогалини у праві, які можуть зустрічатися у правозастосовній практиці на стадії встановлення юридичної основи справи. Студент повинен знати способи усунення та подолання (поповнення) прогалин у праві, дозволу та запобігання юридичних колізій.

Тема 19. Тлумачення права

У процесі тлумачення права усвідомлюються сенс нормативного припису, його соціальна спрямованість, місце у системі правового регулювання тощо. Тлумачення необхідне у зв'язку з абстрактністю юридичних норм, спеціальною термінологією, дефектністю правотворчого процесу (неясністю та ін.). Діяльність з тлумачення права має на меті правильне і однакове розуміння і застосування правових норм.

Вивчаючи поняття тлумачення права, студент формує уявлення про такі різновиди тлумачення права, як офіційне та неофіційне, буквальне, розповсюджувальне та обмежувальне, граматичне, логічне, телеологічне та ін. Звертається увага студентів на необхідність та значення діяльності, пов'язаної з роз'ясненням сенсу правових розпоряджень. Також студент має сформувати уяву про різноманітність точок зору у сучасній юридичній науці з питання про правову природу актів тлумачення права.

Тема 20. Правомірна поведінка. Правопорушення та юридична відповідальність

Поведінка людини в суспільстві може бути правовою та юридично нейтральною. У свою чергу, правова поведінка поділяється на правомірне та протиправне. Останнє безпосередньо пов'язане з такими найважливішими категоріями юридичної науки як «правопорушення» та «юридична відповідальність».

Вивчення цієї теми має на меті, щоб студент усвідомив зміст таких понять як правомірна поведінка, правопорушення, юридичний склад правопорушення та його елементи, юридична відповідальність. У рамках цієї теми розглядаються питання про цілі та принципи юридичної відповідальності, про обставини, що виключають протиправність дії та юридичну відповідальність, а також що звільняють від неї. Звертається увага студентів на множинність підходів у юридичній науці з питання про види юридичну відповідальність.

Тема 21. Механізм правового регулювання

Право - багатогранне явище, покликане регулювати громадські відносини. Його можна розглядати з різних боків. В ролі соціального феномена цивілізації, елементу культури, міри свободи та справедливості, право більшою мірою характеризується як мета з по відношенню до суспільства. Поряд із цим право можна оцінювати і як засіб (інструмент) для вирішення практично значущих цілей та завдань суспільства, задоволення інтересів людей. Даний підхід у юридичної науки називається інструментальним, в рамках якого досліджуються правові засоби, що беруть участь у правовому впливі та правовому регулюванні.

Вивчення категорії «механізм правового регулювання суспільних відносин» націлено на формування у студента уявлень про функціональний аспект впливу права на громадські відносини. Студент повинен отримати уявлення про основні елементи та стадії процесу правового регулювання, усвідомити питання про ефективність правового регулювання та шляхи його підвищення.

Тема 22. Законність, правопорядок, дисципліна

У змісті поняття «законність» можна назвати дві сторони – змістовну (наявність правових, справедливих та науково-обґрунтованих законів) та формальну (їх виконання, бо лише наявності навіть самих досконалих законів буде недостатньо). Тому законність необхідна розглядати не як стан чи конкретний результат, а живий процес.

Вивчення цієї теми пов'язане з формуванням у студента уявлень про поняття законність, правопорядок, гарантії та принципи законності, а також про поняття та види дисципліни та співвідношення її з законністю, правопорядком та громадським порядком. Важливим є усвідомлення студентом цінності та об'єктивної необхідності законності та правопорядку у суспільстві.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Мета практичних занять полягає у закріпленні лекційного матеріалу з найбільш важливих тем та питань загальної теорії держави та права, у розвитку у студентів навичок критичного мислення у даній галузі знання, умінь роботи з навчальною та науковою літературою, нормативними матеріалами.

На практичних заняттях бажані дискусії, колективні обговорення проблем та шляхів їх вирішення. Можуть бути заслухані наукові доповіді та повідомлення студентів. Саме тут студенти пізнають ази ораторського мистецтва, вчать правильно ставити запитання та давати на них відповіді. Крім усього іншого, практичні заняття є формою контролю викладача за навчальним процесом у групі, успішністю та ставленням до навчання кожного студента. Студенти працюють над моделюванням окремих змістовних блоків курсу, що приймають участь у контрольних роботах, тестуваннях, усних опитуваннях та ін.

Під час підготовки до практичного заняття студентам слід уважно ознайомитися з планом, питаннями, винесеними на обговорення, досконально вивчити відповідний лекційний матеріал, пропоновану навчальну методичну та наукову літературу, необхідні (державні та міжнародні) нормативні правові акти. Не можна обмежуватися тільки наявною навчальною літературою (підручниками та навчальними посібниками). Звернення студентів до монографій, статей зі спеціальних журналів, хрестоматійних видань, а також до матеріалів засобів

масової інформації дозволяє значною мірою поглибити проблему, що урізноманітнює процес її обговорення. З іншого боку, студентам слід пам'ятати, що той, хто навчається, повинен не просто відтворювати накопичення отриманих знань із заданої теми, а й творчо переосмислити існуючі в сучасній науці підходи до розуміння тих чи інших проблем, явищ, подій продемонструвати та переконливо аргументувати свою позицію.

В цілому ж активна зацікавлена участь студентів у роботі на практичних заняттях сприяє глибшому вивченню змісту теорії права та держави, підвищенню рівня правової культури майбутніх юристів та формування основ професійного мислення. В ході занять відпрацьовуються вміння застосовувати отримані теоретичні знання при зіткненні з різними юридичними та політичними ситуаціями.

4.1. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет теорії держави та права

Семінарське заняття №1

План:

1. Поняття предмета науки теорії держави та права.
2. Основні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави та права.
3. Предмет теорії держави та права як навчальної дисципліни.
4. Теорія права та теорія держави як відносно самостійні наукові дисципліни.

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»

Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права у системі права Української держави.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- поняття предмета науки теорії держави та права;
- предмет загальної теорії держави та права.

Завдання:

Завдання 1. Визначте та розкрийте смисловий зміст понять об'єкт та предмет Теорія держави і права та чим вони відрізняються від об'єктів та предметів інших гуманітарних та юридичних дисциплін.

Завдання 2. Перерахуйте елементи предмета теорії держави та права та дайте їхню характеристику.

Семінарське заняття №2**Тема 2. Методологія теорії держави та права****План:**

1. Поняття об'єктів та предмета теорії держави та права.
2. Сучасні наукові методи вивчення державно-правових явищ.
3. Співвідношення загальнонаукових та приватно-наукових методів у дослідженні права та держави.
4. Аналіз, синтез, індукція, дедукція, гіпотеза, висновок.
5. Приватно-наукові методи вивчення права та держави.
6. Конкретно-соціологічні методи дослідження правничий та держави.

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»

Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права в Національній система права.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- методи теорії держави та права;
- Співвідношення методів теорії держави та права.

Завдання:

1. Що розуміємо під методологією?
2. Які методи пізнання використовуються у вивченні державно-правових явищ?

Тема 3. Теорія держави та права в системі гуманітарного знання та у системі юридичних дисциплін

План:

1. Місце теорії держави та права в системі наук, що вивчають громадські явища.
2. Філософія права.
3. Ідея права та її понятійна представленість.
4. Соціологія права.
5. Енциклопедія права та держави.
6. Місце та роль теорії держави та права в системі юридичних дисциплін.
7. Сучасний стан теорії держави та права в Україні, її розвиток.

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»
Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права у системі права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- місце теорії держави та права в системі наук, що вивчають суспільні явища;
- співвідношення теорії держави та права з філософією, соціологією, політологією, культурологією.

Завдання:

1. Ознайомитись літературою;
2. Скласти глосарій на тему;
3. Підготуватись до усної відповіді з питань теми.

Семінарське заняття № 4**Розділ II. Походження та типи держави та права****Тема 4. Походження держави та права****План:**

1. Органи управління та норми поведінки при родовому ладі. Природа влади у первісному суспільстві.
2. Зростання продуктивності праці та зародження приватної власності.
3. Стратифікація суспільства, виникнення соціальної нерівності та конфліктів.

4. Формування ознак держави.
5. Державність. Суверенітет. Правотворчість як ознака держави.
6. Особливості становлення державності в різних народів.
7. Виникнення нових країн нині.
8. Основні теорії походження держави.
9. Походження права. Мононорми родового ладу, виділення їх звичаїв, традицій, моралі та моральності. Основні способи формування права.
10. Основні теорії виникнення права: природничо-правова (договірна), теологічна, психологічна, матеріалістична (класова).

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»

Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права у системі національного права.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- родовий устрій;
- стратифікація суспільства, виникнення соціальної нерівності та конфліктів.

Поступове перетворення родоплемінної організації первіснообщинного ладу на державу;

- формування ознак держави: публічна влада (апарат), територіальний поділ населення (підданих), податки та позики.

Завдання:

1. Опишіть, що спільного в теорії насильства та теорії природного відбору.
2. Перерахуйте наслідки неолітичної революції та дайте їх характеристику.
3. Які особливості соціальних норм додержавної організації товариства?

Семінарське заняття №5

Тема 5. Основні етапи (типологія) розвитку держави та права

План:

1. Поняття типу держави та права. Критерії типології держави та права.
2. Матеріалістичний (марксистський) підхід до періодизації права та держави у співвідношенні з типом суспільно-економічної формації.

3. Хронологічний підхід у періодизації держави та права.
4. Цивілізаційний підхід у типології держави та права.
5. Степова цивілізація та її вплив на характер існуючих у ній права та державності.
6. Світські та теократичні держави.
7. Класифікація правових систем сучасності.
8. Еволюційний та революційний шляхи зміни типів права та держави.
9. Право та держава перехідного періоду.

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та право»

Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права в система державного права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- Періодизація розвитку держави і права;
- Матеріалістичний (марксистський) підхід;
- Хронологічний підхід.

Завдання:

1. Вкажіть позитивні та негативні (недоліки) риси формаційного та цивілізаційного підходу

Семінарське заняття №6

Тема 6. Сутність держави

План:

1. Поняття держави.
2. Дуалізм у соціальному призначенні держави: держава як засіб управління суспільством та знаряддя вирішення конфліктів.
3. Загальносоціальні завдання держави.
4. Різноманітність визначень держави.
5. Ознаки держави, що відрізняють його від інших організацій товариства.

Ціль:

Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»

Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави та права в система державного права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- поняття та сутність держави.

Завдання:

При вивченні цієї теми студенти повинні усвідомити наступні питання:

1. Чому люди, які в первісному суспільстві об'єднувалися на основі кровно-родинного зв'язку, перейшли до об'єднання за територіальним принципом?
2. Якими термінами виражається територіальна належність людини?
3. Що таке суверенітет? Які види суверенітету ви знаєте?
4. Що означає історичний критерій класифікації країн?
5. Що таке метод виробництва? З яких елементів він складається?
6. Припустіть, який критерій покладено основою поділу країн на доіндустріальний, індустріальний та постіндустріальний типи? Які сучасні держави належать до кожного із зазначених типів?
7. У яких державах - західних чи східних - довгий час зберігалися органи первісної демократії? Чому?
8. Держава - концентроване втілення суспільства. Як ви розумієте цю тезу?
9. Чому сутність держави визначається причиною її виникнення?
10. Чи можна назвати сучасну українську державу державою перехідного типу?

Семінарське заняття № 7

Тема 7. Форма держави

План:

1. Поняття форми держави. Співвідношення сутності, соціального призначення та форми держави.
2. Чинники, що визначають форму держави.
3. Форма правління. Монархія та її види.
4. Республіка та її види.
5. Форма державного устрою. Унітарна держава.

6. Поняття федерації та її види.
7. Конфедерації.
8. Політичний режим. Демократичні та антидемократичні політичні режими.
9. Види реакційних режимів.
10. Особливість тоталітарного режиму у радянській державі.
11. Демократичні режими: ліберально-демократичний, формально-демократичний, релігійно-демократичний.
12. Державна ідентичність України.

Ціль:

1. Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права».
2. Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави і права система державного права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- Поняття форми держави;
- Співвідношення сутності, соціального призначення та форми держави.

Завдання:

При вивченні цієї теми студенти повинні усвідомити наступні питання:

Завдання 1. Встановіть відповідність між поняттям та визначенням.

Абсолютна монархія - це форма правління, за якої парламент має законодавчі повноваження, а монарх є головою виконавчої влади.

Президентська республіка - це форма правління, за якої верховна державна влада належить парламенту.

Монархія - це форма правління, за якої верховна державна влада належить виборним органам, які обираються населенням певний строк та відповідальність перед виборцем.

Парламентарна монархія - це форма правління, за якої в силу основного закону держави влада розподілена між монархом та парламентом.

Республіка - це форма правління, за якої верховна державна влада здійснюється одноосібно, довічно, передається у спадок і не передбачає відповідальності перед населенням.

Змішана республіка - це форма правління, за якої верховна державна влада належить парламенту.

Дуалістична монархія - це форма правління, за якої законодавча влада повністю належить парламенту, а влада монарха є символічною, самостійна його діяльність неможлива без згоди парламенту.

Форма правління – це особливості внутрішньої організації держави, порядок освіти та структура органів державної влади, територіальний розподіл влади та характер взаємовідносин центральної та місцевої влади, методи здійснення управлінської діяльності держави.

Форма держави – це спосіб організації верховної державної влади, структура вищих державних органів, порядок їх утворення, термін повноважень, розподіл компетенцій між ними, а також характер взаємовідносин з населенням та ступінь його участі в формуванні органів влади.

Завдання 2. Складіть схему, використовуючи поняття.

«Форма держави», «форма правління», «форма державного устрою», «форма політичного режиму», «монархія», «республіка», «абсолютна монархія», «парламентська монархія», «дуалістична монархія», «обмежена монархія», «соціалістична республіка», «президентська республіка», «змішана республіка», «парламентська республіка».

Завдання 3. Виправте помилки у реченнях.

- Механізм держави не має поділу на складові частини та не є складною ієрархічною системою.

- Вищим представницьким та законодавчим органом держави є держава.

- Міністерство – це вищий орган виконавчої влади, безпосередньо здійснює управління країною.

- Глава держави здійснює правосуддя у формі дозволу цивільних, адміністративних та кримінальних справ.

– Центральні органи виконавчої влади держави представлені главою держави та парламентом.

Семінарське заняття № 8

Тема 8. Механізм (апарат) держави

План:

1. Поняття механізму (апарату) держави.
2. Основні принципи влаштування та функціонування державного апарату.
3. Боротьба з бюрократизмом, корупцією у діяльності державного апарату.
4. Державна служба. Кадри державної служби, їх класифікація.
5. Принципи підбору державних службовців та вимоги до них в Україні.
6. Орган держави, її ознаки.
7. Завдання, функції та компетенція державного органу. Владні повноваження державного органу.
8. Законодавчі, виконавчі, судові органи держави. Центральні та місцеві органи держави.
9. Загальна характеристика системи державних органів в Україні.

Ціль:

1. Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права».
2. Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави і права в система права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- Поняття механізму (апарату) держави.
- основні засади устрою та функціонування державного апарату.

Завдання:

Визначте поняття «механізм (апарат) держави» та складіть таблицю структури системи органів публічної влади з урахуванням принципу розмежування влади за вертикаллю (федеральні, регіональні, муніципальні органи публічної влади та горизонталі (законодавчі, виконавчі, судові органи влади). При цьому регіональний та муніципальний рівень такої структури системи органів публічної влади можна привести стосовно Миколаївської області та міста Миколаїв.

Семінарське заняття № 9**Тема 9. Функції держави****План:**

1. Поняття та зміст функцій держави.

2. Сутність держави, її завдання та функції.
3. Функції держави та механізм (апарат) держави.
4. Правові форми здійснення функцій держави: правотворчість, правозастосування, правоохорона.
5. Еволюція функцій Республіки Казахстан за демократичного оновлення, перехід до ринкової економіки, входження у світову цивілізацію.

Ціль:

1. Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»
2. Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави і права в система права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- поняття та зміст функцій держави;
- конкретно-історична обумовленість функцій держави;
- сутність держави, її завдання та функції.

Завдання:

Визначте поняття «функції держави». Сутність держави проявляється у його функціях - чим займається держава. Функції держави – це основні напрямки його діяльності. Виконуються вони державним апаратом, який наділяється для цього необхідною компетенцією.

Семінарське заняття №10

Тема 10. Політична система суспільства

План:

1. Поняття політичної системи суспільства.
2. Держава та інші суспільно-політичні інститути як складові політичної системи.
3. Нормативно-ціннісні засади політичної системи суспільства.

Ціль:

1. Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»
2. Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави і права система права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- Поняття та значення політичної системи.

Завдання:

1 Політична ситуація у Європі початку XV століття. Образ правителя держави у трактаті «Государ». Автономність політики у теорії П. Макіавеллі. Циклічність розвитку у поглядах П. Макіавеллі.

2 Політична соціалізація. Порівняння радянського досвіду та сучасної ситуації. Рівень політичної культури визначається в процесі політичного становлення особистості.

Семінарське заняття №11

Тема 11. Правова держава та громадянське суспільство

План:

1. Концепція правової держави: теорія та практика.
2. Правова держава, її основні характеристики.
3. Цілі, завдання та функції правової держави.
4. Основні ознаки правової держави.
5. Поняття громадянського суспільства.
6. Теорія та практика формування демократичної, світської, правової та соціальної держави в Україні.
7. Основні цінності ліберально-демократичної та соціальної держави.

Ціль:

1. Розширити знання студента щодо курсу «Теорії держави та права»
2. Забезпечити детальне освоєння місця теорії держави і права система права України.

Після закінчення вивчення цієї теми студенти повинні:

Знати:

- поняття та значення, цілі правової держави;

- поняття та значення громадянського суспільства.

Завдання:

Завдання № 1. Використовуючи Конституцію, виконайте низку завдань. Назвіть принцип, що лежить в основі цієї конституційної норми.

Дотримання цього принципу визнається однією з ознак правової держави. Назвіть ще три.

Завдання № 2. Які форми обмеження рівності права і свободи людини та громадянина заборонені Конституцією України (див. Конституцію України).

Завдання № 3. Впишіть пропущене слово: «Україна – демократична... держава з ... формою правління».

Використовуючи Конституцію України, накресліть схему державної влади України, назвіть повноваження інститутів державної влади (згідно з Конституції України).

Завдання 4. Як ви розумієте цей вислів? Чи відповідає воно вашим переконанням та чому? Давньоримський історик Цицерон говорив: «Ми можемо стати вільними лише тоді, коли станемо рабами закону».

Завдання 5. Нині США 70 % громадян перебувають у різноманітних добровільних об'єднаннях та асоціаціях. Понад 50% активно беруть участь у діяльності двох чи більше асоціацій. Наприклад, у роботі споживчих організацій бере участь 70 млн. чол. Які висновки ви могли б зробити на основі аналізу наведених даних?

Завдання 6. У якому суспільстві (цивільному чи нецивільному) може бути популярним висловлювання Вольтера: «Я ніколи не погоджуся з вашими переконаннями, але я віддам життя за те, щоб ви могли їх вільно висловлювати?»

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет теорії держави та права

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:
 - 1) Чим відрізняється теорія держави та права від інших юридичних наук?
 - 2) Проведіть схематично аналіз теорії держави та права як науки та навчальної дисципліни.

3) Прочитати монографії, присвячені різним підходам до пізнання держави та права в історії культури.

4) Вивчіть які існують школи права.

Тема 2. Методологія теорії держави та права

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

- 1) Визначте предмет теорії держави та права.
- 2) Назвіть методи пізнання теорії держави та права.

Тема 3. Теорія держави та права в системі гуманітарного знання

та у системі юридичних дисциплін

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

- 1) Визначте місце теорії держави та права в системі юридичних наук, які вивчають суспільні явища.
- 2) Розкрийте загальні напрями становлення теорії держави та права.
- 3) Які причини та закономірності виникнення держави та права?
- 4) Який сучасний стан теорії держави і права в Україні (розкрийте проблеми та внесіть свої пропозиції).

Тема 4. Походження держави та права

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

- 1) Розкрийте теорії походження держави та права
- 2) Проаналізуйте основні традиційні теорії, що охоплюють окремі аспекти походження держави.

Тема 5. Основні етапи (типологія) розвитку держави та права

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

- 1) Підстави для типології цивілізацій та його державності.

Державність сучасної цивілізації. «Людський вимір», права та свободи людини, їх повнота та гарантованість як критерій прогресивності державності.

Тема 6. Сутність держави

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

Концепція держави. Дуалізм у соціальному призначенні держави.

Загальносоціальні завдання держави.

Розмаїття визначень держави.

Ознаки держави, що відрізняють його з інших організацій суспільства.

Тема 7. Форма держави

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

1) Інші державні та міждержавні утворення: спільноти, співдружності, імперії, асоціації, спілки незалежних держав.

Тема 8. Механізм (апарат) держави

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

1) Які особливості механізму правової держави?

2) Що таке державний орган, та які є види державних органів?

3) Скласти схему «Система державних органів України».

Тема 9. Функції держави

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:

1) Етапи еволюції функцій держави. Функція соціального захисту громадян; захисту прав людини. Функція зміцнення законності та правопорядку. Екологічна функція. Культурно-виховна функція.

Тема 10. Політична система суспільства

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:
 - 1) Поняття політичної системи суспільства.
 - 2) Держава та інші суспільно-політичні інститути як складові політичної системи.
 - 3) Нормативно-ціннісні основи політичної системи суспільства.

Тема 11. Правова держава та громадянське суспільство

Завдання СРС з теми:

1. Розробка питань:
 - 1) Як ви розумієте поняття «громадянське суспільство»?
 - 2) Як співвідносилися поняття держава та суспільство у Аристотеля та Платона? (як єдиний організм).
 - 3) Як змінилося це уявлення про суспільство та державу в Новий час?

6. ПЕРЕЛІК СКЛАДНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1 Різні підходи до пізнання держави та права в історії культури: догматичний, богословський, природно-правовий, класовий. Школи права.
- 2 Принцип історизму у дослідженні державно-правових явищ.
- 3 Система курсу теорії права та держави. Роль теорії права та держави у формуванні юридичного світогляду та професійного становлення юриста.
- 4 Відмінність права від соціальних норм первісного суспільства.
- 5 Підстави для типології цивілізацій та його державності. Державність сучасної цивілізації. «Людський вимір», права та свободи людини, їх повнота та гарантованість як критерій прогресивності державності.
- 6 Інші державні та міждержавні утворення: спільноти, співдружності, імперії, асоціації, спілки незалежних держав.
- 7 Еволюція функцій держави на етапі. Функція соціального захисту громадян; захисту прав людини. Функція зміцнення законності та правопорядку. Екологічна функція. Культурновиховна функція.
- 8 Основні засади діяльності держави: суспільна згода, політична стабільність, економічний розвиток на благо всього народу, патріотизм українця,

демократичне рішення питань державного життя, використання при реалізації цивільних права принципу «дозволено все, що не заборонено законом».

9 Взаємодія норм права та інших видів соціальних норм.

10 Взаємозв'язок сутності та форми права, наступність у праві.

11 Порядок опублікування та набрання чинності нормативних правових актів.

12 Дія нормативних правових актів у часі, у просторі, по колу осіб. Зворотна сила закону.

13 Мова закону. Облік законодавства та використання для цих цілей електронно-обчислювальної техніки.

14 Громадське та приватне право.

15 Матеріальне та процесуальне право.

16 Співвідношення міжнародного та національного права. Пріоритет міжнародного права над національним правом.

17 Правовий статус. Компетенція. Характеристика суб'єктів права. Людина та громадянин. Державний орган. Посадова особа. Суспільне об'єднання. Держава. Фізичні та юридичні особи. Комерційні та некомерційні організації. Політичні партії. Профспілки.

18 Психологія правомірної та протиправної поведінки.

19 Правовий нігілізм та його причини. Форми правового нігілізму: неповага до права та закону, підміна законності доцільністю, протиставлення інтересів різних соціальних груп та індивідів один одному, а також закону та правопорядку, неповага до суду, позасудові репресії, деформація ролі адвокатури та ін.

20 Шляхи подолання правового нігілізму та правової демагогії.

21 Відмінність юридичної відповідальності від моральної та політичної відповідальності.

22 Виконавча дисципліна, її значення у роботі апарату. Технологічна дисципліна. Дисципліна у підприємницькій діяльності.

23 Міжнародний захист прав людини. Загальна декларація прав людини.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

Перша буква прізвища починається на букву А

1. Предмет теорії держави та права. Методологія ТДП.
2. Місце та роль теорії держави та права в системі суспільних юридичних наук.
3. Методологія теорії держави та права.
4. Поняття та ознаки держави.
5. Сутність та функції держави.

Перша буква прізвища починається на букву Б

6. Внутрішні функції сучасної держави.
7. Форми держави.
8. Співвідношення типу та форми держави.
9. Поняття та види правовідносин.
10. Правова діяльність та її складові частини.

Перша буква прізвища починається на букву В

11. Співвідношення держави та права.
12. Поняття та види правового регулювання.
13. Загальна характеристика правової держави.
14. Взаємодія суспільства та держави. Відносна самостійність держави.
15. Право та влада.

Перша буква прізвища починається на букву Г

16. Загальна характеристика законності.
17. Суспільство та держава.
18. Політична система в Україні.
19. Особливості становлення державності у різних народів світу.
20. Механізм здійснення державної влади.

Перша буква прізвища починається на букву Д

21. Права та свободи громадян, їх гарантії.

22. Переймальність у праві.

23. Сучасні методологічні проблеми теорії держави та права.

24. Роль та значення права в умовах нестабільності (перехідного періоду) товариства.

25. Індивідуально-правове регулювання (характерні риси та форми).

Перша буква прізвища починається на букву Е

26. Правове регулювання у системі соціального регулювання.

27. Право та мораль.

28. Правосвідомість та правова культура.

29. Загальна характеристика правотворчого процесу.

30. Поняття та види джерел права.

Перша буква прізвища починається на букву Ж

31. Співвідношення права та закону.

32. Правова система України.

33. Система права та система законодавства.

34. Норми права: поняття, ознаки, види.

35. Структура норм права.

Перша буква прізвища починається на букву З

37. Законність та правопорядок в умовах нестабільного (перехідного періоду) товариства.

38. Правопорушення (поняття, види, причини).

39. Поняття та основні види юридичної відповідальності.

40. Реалізація норм права.

Перша буква прізвища починається на букву І

41. Суб'єкти та основні стадії застосування норм права.

42. Правомірне поведінка, його характерні риси та види.

43. Соціальні відхилення та право.

44. Правовий статус особистості: поняття та структура.

45. Загальна характеристика основних концепцій (шкіл) праворозуміння.

Перша буква прізвища починається на букву К

46. Теорія природного права.

47. Теорія позитивного права.

48. Природне та позитивне право.

49. Природно-правова концепція.

50. Право як культурологічна цінність.

Перша буква прізвища починається на букву Л

51. Предмет та метод нормативно-правового регулювання.

52. Поняття та форми реалізації норм права.

53. Структура (система понять, категорій та законів) теорії права.

55. Соціологія права.

Перша буква прізвища починається на букву М

56. Демократія та законність.

57. Поділ влади як принцип організації та діяльності правової держави.

58. Зовнішні функції України.

59. Право та політика.

60. Держава в політичній системі суспільства.

Перша буква прізвища починається на букву Н

61. Проблеми становлення Української правової держави.

62. Класифікація держав.

63. Державна влада, її властивості та методи здійснення.

64. Поняття та структура політичної системи.

65. Закономірності походження держави.

Перша буква прізвища починається на букву Н

66. Громадянське суспільство та правова держава.

67. Держава, право та глобальні проблеми сучасності.

68. Механізм держави.

70. Основні правові вчення.

Перша буква прізвища починається на букву О

71.Правотворчість в Україні: стан та перспективи.

72.Правовий нігілізм та правовий ідеалізм.

73. Функції права.

74.Право та закон.

75. Правове регулювання та реалізація права.

Перша буква прізвища починається на букву П

76.Тлумачення правових норм.

77. Види та методи правового регулювання.

78. Класифікація правових норм.

79. Система права та система нормативно-правових актів.

80. Правове регулювання: поняття, предмет та межі.

Перша буква прізвища починається на букву Р

81.Внутрішньодержавне та міжнародне право.

82. Юридичний процес, його види.

83. Правова культура суспільства та особистості: поняття, елементи, значення.

84. Правова система суспільства: поняття та структура.

Перша буква прізвища починається на букву С

86. Поняття та структура правосвідомості.

87. Механізм реалізації права.

88. Законність: поняття та основні вимоги.

89. Політичні режими право.

90. Розвиток цивілізації право.

Перша буква прізвища починається на букву Т

91. Закон у системі нормативно-правових актів.

92. Суб'єкти правових відносин

93. Зміст права: основні підходи до його визначення.

94. Публічне та приватне право.

95. Законотворчість: зміст та основні стадії.

Перша буква прізвища починається на букву У

96. Юридична практика.

97. Поняття та види правозастосовних актів.

98. Юридичні факти: поняття, значення, класифікація.

100. Юридична обов'язок, її види та значення.

Перша буква прізвища починається на букву Х

101. Ефективність правових норм.

102. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, види, значення.

103. Заходи державного примусу.

104. Зміст та об'єкти правовідносин.

105. Поняття та види правовідносин.

Перша буква прізвища починається на букву Ц

106. Суб'єктивне право: поняття, види, значення.

107. Органи управління та норми поведінки при пологовому ладі

108. Формування ознак держави

109. Дуалізм у соціальному призначенні держави: держава як засіб управління суспільством зняряддя вирішення конфліктів

110. Тлумачення нормативних правових актів. З'ясування та роз'яснення змісту правових норм.

Перша буква прізвища починається на букву Ч

111 Види тлумачення щодо суб'єктів.

112 Професійна правосвідомість юристів.

113 Неприпустимість використання аналогії у кримінальному праві.

114 Субсидіарне застосування норм права.

115 Правомірна поведінка як поведінка, що відповідає припису юридичним нормам.

Перша буква прізвища починається на букву Ш

- 116. Правовий порядок. Правопорядок та громадський порядок.
- 117. Гарантії та методи забезпечення законності та правопорядку.
- 118. Прогалини у праві. Способи поповнення пропуску в праві.
- 119. Неприпустимість використання аналогії у праві.
- 120. Презумпція невинності, її зміст.

Перша буква прізвища починається на букву Щ

- 121. Хронологічний підхід у періодизації держави та права.
- 12.2 Світські та теократичні держави.
- 123. Право та держава перехідного періоду.
- 124. Загальна характеристика системи державних органів КУ

Перша буква прізвища починається на букву Е

- 122. Поняття нормативного регулювання суспільних відносин.
- 123. Технічні та соціальні норми та їх відмінності.
- 124. Правові інститути та їх види, субститути.
- 125. Поняття правових відносин та їх види.

Перша буква прізвища починається на букву Ю

- 126. Поняття правопорядку та система його забезпечення.
- 127. Юридичний склад правопорушення.
- 128. Політична система суспільства.
- 129. Теорія права .Походження, поняття та сутність права.
- 130. Нормативне регулювання суспільних відносин.

Перша буква прізвища починається на букву Я

- 131. Дія нормативного правового акта у просторі.
- 132. Правотворчість та систематизація нормативних правових актів.
- 133. Система права та система законодавства.
- 134. Застосування права - особлива форма реалізації права.

135. Юридичні колізії та способи їх вирішення.